

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Τα κρίσιμα ερωτήματα

του **Περικλή Λατινόπουλου**
καθηγητή του Τμήματος
Πολιτικών Μηχανικών Α.Π.Θ.,
διευθυντή του Μεταπτυχιακού
Προγράμματος Σπουδών
«Προστασία Περιβάλλοντος
και Βιώσιμη Ανάπτυξη»

Το ξεκίνημα της νέας ακαδημαϊκής χρονιάς βρήκε 350 χιλιάδες προπτυχιακούς φοιτητές να εγγράφονται στα ελληνικά Α.Ε.Ι. Τα πανεπιστημιακά τμήματα, που πλέον ξεπερνούν τα 250, έβαλαν πάλι μπροστά τις μηχανές για να μορφώσουν όλο αυτό το ανθρώπινο δυναμικό. Ταυτόχρονα όμως άρχισε ξανά και μια παράλληλη εκπαιδευτική δραστηριότητα που παράγεται από τους ίδιους φορείς. Πρόκειται για τα 300 περίπου μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών, τα οποία οδηγούν είτε σε μεταπτυχιακά διπλώματα εξειδίκευσης είτε σε διδακτορικά. Ο αριθμός των φοιτητών αυτής της κατηγορίας ξεπερνά τις 40 χιλιάδες, γεγονός που σημαίνει ότι περίπου 1 στους 10 εγγεγραμμένους φοιτητές παρακολουθεί μεταπτυχιακό πρόγραμμα.

Πριν μία δεκαετία, το 1994, ο αριθμός των μεταπτυχιακών φοιτητών στα ελληνικά πανεπιστήμια δεν ήταν μεγαλύτερος από 4.500. Αξίζει, λοιπόν, τον κόπο να αναζητήσουμε τους λόγους που οδήγησαν σ' αυτή την άνθηση των μεταπτυχιακών σπουδών στη χώρα μας και, με την ευκαιρία, να εξετάσουμε τον ρόλο και τη χρησιμότητά τους.

Η άνθηση των μεταπτυχιακών

Η ανάπτυξη της πλειονότητας των μεταπτυχιακών προγραμμάτων ξεκίνησε γύρω στο 1998, κυρίως λόγω της οικονομικής ενίσχυσης της οργάνωσής τους από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Εκπαίδευσης και Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης (Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ.). Έτσι, ξεφύτρωσε μια πληθώρα νέων προγραμμάτων εξειδίκευσης, των οποίων η απουσία από τον ελληνικό χώρο είχε οδηγήσει τη φοιτητική μετανάστευση σε αριθμούς-ρεκόρ. Όπως ήταν φυσικό, η προσφερόμενη πλέον εναλλακτική λύση για μεταπτυχιακές σπουδές στην Ελλάδα, με κύριο συγκριτικό πλεονέκτημα τη χαλάρωση των σχετικών κοινωνικών δεσμεύσεων και οικονομικών περιορισμών,

όχι μόνο συγκράτησε πολλούς υποψήφιους «μετανάστες», αλλά προσέλκυσε ακόμη περισσότερους νέους πτυχιούχους.

Ένας δεύτερος βασικός λόγος, που οδήγησε σχεδόν στον δεκαπλασιασμό του αριθμού των μεταπτυχιακών φοιτητών κατά την τελευταία δεκαετία, αφορά στην αλλαγή σκηνικού στον χώρο της αγοράς εργασίας κατά την ίδια περίοδο. Πρόσφατες στατιστικές για την ανεργία δείχνουν ότι ένας στους πέντε ανέργους είναι κάτοχος πτυχίου Α.Ε.Ι., ενώ **το ποσοστό ανεργίας στο σύνολο των αποφοίτων Α.Ε.Ι. έφθασε το 9%**. Επιπλέον, αρκετές και ενδιαφέρουσες θέσεις που προσφέρονται από τον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα απαιτούν ειδικά προσόντα και πρόσθετους τίτλους σπουδών, που ουσιαστικά απαξιώνουν τα πρώτα πτυχία.

Δεν είναι, λοιπόν, χωρίς βάση το γεγονός ότι το 40% περίπου των τελειοφοίτων προσανατολίζεται σήμερα στο να συνεχίσει τις σπουδές του σε μεταπτυχιακό επίπεδο. Όμως, είναι πολλά τα ερωτήματα που βασανίζουν τους νέους πτυχιούχους, όπως το αν αξίζει ο πρόσθετος κόπος και τα επιπλέον έξοδα που συνεπάγεται μια τέτοια συνέχεια ή αν είναι πιο καλή η άμεση αναζήτηση εργασίας, αν είναι χρήσιμη η περαιτέρω εξειδίκευση σε επιστημονικό κλάδο του πρώτου πτυχίου ή αν είναι καλύτερη μια διεύρυνση των γνώσεων μέσω της παρακολούθησης μιας άλλης ειδικότητας κτλ.

Πέρα από αυτά τα καθαρά προσωπικού χαρακτήρα διλήμματα, οι μεταπτυχιακές σπουδές δημιουργούν από μόνες τους σειρά προβληματισμών. Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις που νέοι επιστήμονες, οπλισμένοι με «βαριά» μεταπτυχιακά διπλώματα, δεν βρίσκουν θέσεις ή αμοιβές ανάλογες με τους τίτλους τους ή, ακόμη χειρότερα, αντικείμενο δουλειάς σχετικό με την εξειδίκευσή τους. Το φαινόμενο αυτό αποτελεί ανεπίτρεπτη επέκταση στις μεταπτυχιακές σπουδές του γνωστού προβλήματος της παντελούς έλλειψης σχεδιασμού –σε ό,τι αφορά αριθμό εισαγομένων και ειδικότητες σπουδών– του συστήματος της προπτυχιακής εκπαίδευσης και της σύνδεσής του με τις πραγματικές ανάγκες της κοινωνίας μας.

Η κοινωνική αποδοχή

Και μιας και αναφέρθηκε η κοινωνία, είναι ενδιαφέρον να απαντηθεί το ερώτημα κατά πόσο το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο προσδίδει κάποια επιπλέον αξία στους κατόχους μεταπτυχιακών διπλωμάτων. Το σημερινό σύστημα αξιών είναι διαμορφωμένο έτσι ώστε η άποψη για ένα άτομο να στηρίζεται περισσότερο στη συνολική εικόνα που αυτό παρουσιάζει και λιγότερο στην εξειδικευμένη γνώση που κατέχει. Έτσι, αναδεικνύεται ένα πρόσθετο σύνολο ικανοτήτων και δεξιοτήτων που εξασφαλίζει κατά πολύ την αιτούμενη κοινωνική αποδοχή. Συνεπώς, το ενδιαφέρον της κοινωνίας σήμερα οδηγεί αναπόφευκτα σε ένα σύστημα περαιτέρω εκπαίδευσης που θα παρέχει μεν εξειδίκευση, αλλά, επιπλέον, θα συντελεί και στη βελτίωση και ανάπτυξη πολλών ιδιαίτερων προσωπικών χαρακτηριστικών. Αυτό είναι ένα ξεκάθαρο μήνυμα για τον

Οι 4 στους 10 τελειόφοιτους των ελληνικών Α.Ε.Ι. προσανατολίζονται να συνεχίσουν τις σπουδές τους σε μεταπτυχιακό επίπεδο. Νέοι αλλά και παλαιότεροι πτυχιούχοι αναρωτιούνται: Αξίζει τον κόπο να κάνω μεταπτυχιακές σπουδές; Σε ποια ειδικότητα; Η κοινωνία, με τη σειρά της, ρωτάει: Πως και γιατί φθάσαμε να έχουμε τόσα πολλά μεταπτυχιακά προγράμματα στην Ελλάδα; Προσφέρουν τα προγράμματα αυτά χρήσιμα εφόδια στους νέους επιστήμονες;

Από οδηγό Π.Μ.Σ. «Προσασία Περιβάλλοντος και Βιώσιμη Ανάπτυξη».

Τα κρίσιμα ερωτήματα

Από οδηγό Π.Μ.Σ. «Προστασία Περιβάλλοντος και Βιώσιμη Ανάπτυξη».

επανασχεδιασμό της εκπαιδευτικής μεθοδολογίας πολλών μεταπτυχιακών, αν όχι και προπτυχιακών, προγραμμάτων.

Φθάνουμε έτσι και στα συμπεράσματα για τον ρόλο και τη χρησιμότητα των μεταπτυχιακών σπουδών. Δηλαδή στο κατά πόσο η από πολλούς χαρακτηριζόμενη –λόγω μεγέθους– ως «τεταρτοβάθμια εκπαίδευση» είναι ωφέλιμη τόσο για τα ίδια τα άτομα που την αποκτούν όσο και για το κοινωνικό σύνολο στο οποίο εντάσσονται. Η απάντηση είναι σαφής και δεν αφορά μόνο στον κύκλο των μεταπτυχιακών σπουδών. Συνδέεται με την κυρίαρχη τα τελευταία χρόνια έννοια της «δια βίου μάθησης», που ξεκινά από την προνηπιακή ηλικία και φθάνει μέχρι και τη μετά τη συνταξιοδότηση περίοδο της ζωής του ανθρώπου.

Από πολυτέλεια αναγκαιότητα

Το ισχύον «κλειστό» σύστημα τυπικής εκπαίδευσης, που θεωρείται ότι περατώνει την αποστολή του με τον προπτυχιακό ή έστω και έναν μεταπτυχιακό τίτλο, δεν επαρκεί πλέον. Η ταχύτατη εξέλιξη της επιστήμης, η με ραγδαίους ρυθμούς απαξίωση της τρέχουσας γνώσης, οι αυξανόμενες απαιτήσεις και ο ανταγωνισμός στην αγορά εργασίας, αλλά και η αδυναμία της τυπικής εκπαίδευσης να παρέχει ευκαιρίες και δυνατότητες πρόσβασης στη γνώση σε όλους όσους την αναζητούν σε διαφορετικές χρονικές στιγμές της ζωής τους απαιτούν νέες δομές εκπαίδευσης, στο γενικότερο πλαίσιο της δια βίου μάθησης.

Στο επί θύραις αυτό εκπαιδευτικό περιβάλλον οι μεταπτυχιακές σπουδές θα αποτελούν ίσως αναγκαία αλλά όχι και ικανή συνθήκη για μια επιτυχημένη σταδιοδρομία. Αυτό σημαίνει ότι το «οπλοστάσιο» του κάθε επιστήμονα θα πρέπει να ανανεώνεται και να εμπλουτίζεται διαρκώς. Από την άλλη μεριά ας μην ξεχνάμε ότι, εξαιτίας του πεπερασμένου αριθμού προσφερόμενων θέσεων και λόγω της υψηλού επιπέδου και εντατικών ρυθμών εκπαιδευτικής διαδικασίας που τις χαρακτηρίζει, οι μεταπτυχιακές σπουδές δεν είναι προσπελάσιμες, παρά μόνον από μια μειοψηφία πτυχιούχων, στην πλειονότητά τους νεαρής ηλικίας.

Αντίθετα, η ανάπτυξη άλλων εκπαιδευτικών μορφών, όπως η συνεχιζόμενη εκπαίδευση, η επαγγελματική κατάρτιση και η εκπαίδευση ενηλίκων, δίνει περισσότερες ευκαιρίες σε όλους τους ενδιαφερόμενους και μάλιστα στον χρόνο και στα γνωστικά αντικείμενα που εκείνοι θα επιλέξουν. Και θα το κάνουν αυτό χωρίς τα αγχωτικά διλήμματα των νεαρών πτυχιούχων, καθώς, έχοντας ήδη ενταχθεί και λειτουργήσει στην κοινωνία, θα έχουν σαφώς πιο αυξημένη αντίληψη των αδυναμιών και των ελλείψεών τους. Έτσι, θα μπορούν να επιλέξουν αντικείμενα πρόσθετης μάθησης –όσες φορές και αν το θελήσουν– για προσωπικούς, κοινωνικούς και οικονομικούς λόγους, τα οποία και θα εμπλουτίσουν τη γνώση τους, αλλά και θα βελτιώσουν εκείνες τις προσωπικές τους ικανότητες και δεξιότητες, που οι ίδιοι διαπιστώνουν ότι τους χρειάζονται.

Από οδηγό Π.Μ.Σ.